

Voor Brenda en Sandra

**Uit ervaring leer je niets
dat heb ik uit ervaring wel geleerd**

Door
Martinus Koop

Een uitgaven van Martin Koop

Eindhoven 2022

Inhoudsopgave

1. Martin Koop	3
2. Amsterdam, juni 1956	63
3 Naar Amerika	81
4 Even thuis	92
5 US Army 1960	105
6. Kalamazoo	127
7 December 1965	136
8 GAK	154
9. Scheiding	164
10 De kinderen	179
11 Een nieuwe partner	195
12 Eerste reis met Ineke	202
13 Home care	238
14. De laatste reis met Bert	245
15 After Glow	251

Voorwoord van Martin

Veel mensen dromen wel eens over het schrijven van een boek, maar helaas vinden ze altijd wel een excuus om het waarmaken van deze droom uit te stellen.

Omdat ik het niet bij een wensdroom wil laten, heb ik de stoute schoenen aangetrokken en ben ik gewoon begonnen met het op schrift stellen van mijn memoires aan het redelijk turbulente en kleurrijke leven dat ik over de jaren heb geleid. Hoewel ik een leven leidde met een onbegrensde dosis optimisme, zelfvertrouwen, doorzettingsvermogen en passie liep het zonder geld, beroep of educatie niet altijd even gesmeerd.

Het zal niet altijd even gemakkelijk zijn om mezelf helemaal bloot te geven. Bovendien wil ik vermijden dat mijn verhaal voor oude vrienden of kennissen kwetsend zal zijn. Dus mocht ik in het laatste niet helemaal slagen, mijn lezers kunnen er vanuit gaan dat noch van opzet noch van enig financieel gewin sprake is.

‘Ervaring’ is mijn uitgangspunt en een deel van de titel van deze autobiografie, want uit ervaring leer je niets; dát heb ik uit ervaring wel geleerd. Mijn ‘Ervaring’ is een optelsom van alle vergissingen die ik heb gemaakt en begaan.

Martinus Koop,

Eindhoven
oktober 2022

1. Martin Koop

Ik ben Martinus Maria Jacobus Koop geboren te Eindhoven op 17-05-1938. Ik ben de 1009982-de Brabander, de 8673162-de bewoner van Nederland en nr. 2262569863 in de wereld. In mijn geboortjaar werd in de jaarbeurs in Utrecht door Philips voor het eerst in Nederland een werkende televisie gedemonstreerd.

Mijn opoe, Maria Janssen werd geboren op 4 -2 -1886 in Achel (België) en is aldaar gehuwd met mijn opa Wilhelmus Davits. Dit zijn de ouders van mijn moeder. En zoals het in die tijd hoorde en zelfs verplicht was, zeker bij een goed katholieke familie, dat het gezin al snel werd uitgebreid met een aantal kinderen. Het was zelfs zo, dat als er in het begin van het huwelijk niet snel elk jaar een kindje kwam, je beslist een bezoek van Meneer Pastoor kon verwachten. Hij kwam om je op je plicht te wijzen en om je aan te sporen beter je best te doen. Dus duurde het dan ook niet lang voordat mijn ome Toon als eerste werd geboren. Niet veel later kwamen er vier meisjes achter elkaar: Fien, Hendrina, Lies en Nellie. Mijn moeder was het tweede meisje Hendrina, geboren op 16 November 1915 te Budel. En zo waren ze al snel een gezinnetje van zeven personen.

Maar in het begin van de vorige eeuw heerste er in Nederland en België een flinke griep epidemie, de zogenaamde Spaanse Griep. Deze "moordenaar" heeft heel veel mensen ziek gemaakt en een groot aantal levens opgeëist, vooral onder de ouderen en mensen met minder weerstand waren er erg veel slachtoffers. Maar ook een aantal gewoon gezonde mensen waren niet bestand tegen deze ziekte en werden niet gespaard. Het dodental was wereldwijd ruim veertig miljoen. Mijn opa, de vader van mijn moeder was op vrij jonge leeftijd ook een van die vele dodelijke slachtoffers!

Zij bezaten een klein boerderijtje in Noord-Brabant op de grens van Nederland en België, om precies te zijn tussen Achel en Valkenswaard. Via een zandpad kwam je op een keienweg, waar je links de grensboom en het huisje van de douane van België kon zien. Rechtsaf ging je richting Valkenswaard, de streek waar de Spaanse Griep flink heeft toegeslagen.

Op korte afstand van hun boerderij stond de Achelse kluis, ook daar vielen veel doden te betreuren. De Achelse kluis was een groot patersklooster midden in de bossen met veel landerijen en weilanden er omheen. Het klooster was heel vroeger gebouwd op de grens van de twee landen om de bedevaarders en ontheemden een onderdak te bieden. Een aantal van deze terugkerende pelgrims uit o.a. Santiago de Compostela bleef daar de rest van hun leven om te bidden, wonen en te werken. De paters leefden voornamelijk van landbouw, veeteelt en van het brouwen van trappistenbier. Ik ben er later nog vaak op bezoek geweest omdat ik de sfeer en de rust daar altijd zo aangenaam vond, maar ook vooral omdat er in de kapel zo mooi Gregoriaans werd gezongen. Ook met kerstmis was de rit ernaartoe meer dan de moeite waard. Als man was je er altijd welkom. Jammer genoeg mochten de vrouwen en meisjes uitsluitend in de kapel komen en beslist niet verder. (De Paters mochten natuurlijk niet in verleiding worden gebracht.)

Op het kleine boerderijtje moesten mijn opoe en opa met veel en hard werken het gezinnetje met vijf kinderen, dus in het totaal zeven personen, onderhouden.

Nadat vader aan de griep was overleden en moeder met vijf kleine kinderen waarvan één jongen en vier meisjes achterbleef, was goede raad duur en hadden ze niet veel tijd om te treuren.

De oudste, de jongen was net acht jaar oud, dus was het niet mogelijk de boerderij verder voort te zetten en moest er vlug een andere oplossing worden gevonden.

Die oplossing in deze griepperiode was niet zo vanzelfsprekend, want de mensen die niet ziek waren geworden, waren toch best angstig en stonden niet te springen om dergelijke kinderen op te vangen. Doch na enige tijd waren alle kinderen toch op verschillende plaatsen ondergebracht; het belangrijkste op dit moment was dat de kinderen te eten kregen, een dak boven hun hoofd hadden en een bed om in te slapen. Dan had opoe even haar handen vrij en kon ze later eventueel verder zien.

Mijn moeder is toen op verschillende plaatsen geweest en onder gebracht. Onder andere een tijdje bij een boer in Budel bij de familie Damen, waar ze meer kinderen hadden van haar leeftijd en waar ze eigenlijk min of meer bevriend mee is gebleven tot aan haar dood. Bij deze familie Damen hadden ze ook een ‘goeie kamer’, waarin alleen de pastoor of de notaris werden ontvangen.

Opo Damen maakte altijd een mooi tapijt van verschillende kleuren zand en krijt rond de tafel, met daarin de mooiste figuren en krullen. Wij mochten wel eens door de open deur kijken maar beslist niet over de drempel stappen. Tot op een keer, toen de pastoor op bezoek was geweest en hij natuurlijk in de goeie kamer werd ontvangen. Daarna was het ‘tapijt’ vertrapt en had de mooie vorm en kleuren verloren en mochten wij nu ook even naar binnen. Dat was een heel voorrecht. We vonden het geweldig en voelden ons echt als koningskinderen.

De volgende dag werd alles weer door opoe Damen opgeveegd om er weer een nieuw ‘tapijt’ van te maken. Het nam altijd wel een paar dagen in beslag voordat zij weer tevreden was. En dan ging de deur weer dicht tot een volgend hoog bezoek.

Later heeft ons moeder ons wel regelmatig mee naar de familie Damen genomen en hebben wij daar ook wel eens mogen logeren. Zo mochten mijn broer Wim en ik samen een week vakantie doorbrengen op de boerderij. Ik kon het best vinden met de paarden, koeien, varkens, kippen en de hond, en ik vond het heerlijk. Tegen de middag moesten

wij eten naar het veld brengen waar ze aan het werk waren en dan bleven wij kinderen ook op het veld eten.

Doch soms gebeurde het ook dat zij tussen-de-middag thuis kwamen eten; dan werd er in een grote pan spek gebakken en midden op tafel gezet en mochten we om de beurt er een stukje spek uit halen en ons brood in de pan soppen. En natuurlijk wilden wij er ook zwarte koffie bij drinken zoals de anderen want dat was natuurlijk prachtig, en pas stoer.

Maar toen we na een paar dagen ook aan het werk werden gezet veranderde het. We moesten een bergje aardappelen sorteren, de grote aardappels op een hoop en de kleintjes naar de varkens. Maar ik was er zo verontwaardigd over dat ik moest werken, dat ik meteen naar huis wilde; ik kwam daar niet om te werken! Als ik wou werken kon ik beter de melkboer gaan helpen en dan kreeg ik er nog geld voor ook! Ze hebben er toen met z'n allen flink om moeten lachen en ik heb het jaren lang, ja zelfs tot op de dag van vandaag, nog wel eens moeten horen.

Ook heeft mijn moeder er vele jaren later de schoolklas van mijn kinderen mee naartoe genomen. Ze hadden toen bijna honderd koeien. Ze hebben twee kalfjes naar haar kleindochters genoemd, Brenda en Sandra, en dat deed haar veel plezier.

Een aantal jaren na mijn moeders opvang heeft zij de familie Damen verlaten. Zij was inmiddels wat uitgegroeid en zichtbaar ouder geworden zodat de zonen van de boer, Poel en Driek (Driek is later naar het seminarie gegaan) dat begonnen op te merken. Ze is gaan werken als dienstmeisje in Antwerpen. Maar dat heeft ze toch niet al te lang volgehouden. Het was dan ook beslist niet iemand die gemakkelijk “Ja mevrouw of nee mevrouw” kon spelen en zij miste natuurlijk ook haar broer en zusjes.

De boerderij, haar ouderlijk huis, was inmiddels door opoe verkocht en ze had van het resterende geld een klein arbeidershuisje kunnen kopen

aan de Leenderweg in Valkenswaard, op ongeveer 5 km van hun vorige woning.

Ook was zij inmiddels voor de tweede keer in het huwelijk getreden met Petrus Crooymans. Van opoe's tweede man weet ik eigenlijk niets te vertellen, ik heb er mijn moeder nooit over gehoord. Ook hebben ze samen geen kinderen gekregen.

Wel heeft opoe ook hem ruimschoots overleefd en heeft zij daarna tot bijna aan haar dood in haar huisje aan de Leenderweg gewoond. Het huisje was, zeker vergeleken met de huizen van nu niet veel soeps. Het had een grote woonkamer met een keuken, beiden met een donkergrijze stenen vloer met een groot fornuis met oven in de hoek, waarin werd gebakken en op werd gekookt en die ook de kamer verwarmde. Voor het koken in een grote of kleine pan, kon men een of meerdere ringen van de bovenkant van het fornuis verwijderen, en keek men direct in het vuur. Je kon ook lekker je koude voeten warmen aan de ronde buik van het fornuis.

Ook had ze meteen een grote moderne koperen waterpomp in de keuken laten maken, zodat ze voor water niet steeds naar buiten naar de put moest en dat was alweer een hele vooruit gang. Het was een pomp boven een soort afwasbak van graniet die in de andere hoek van de keuken was geplaatst. Door de hendel van de pomp op en neer te doen moest er water uit komen. Het was niet altijd even gemakkelijk om er water uit te krijgen, want eerst moest je er boven in de pomp wat water in gooien, flink pompen en als je dan geluk had kwam er water uit stromen. Zo niet dan moest het hele proces herhaald worden. Dus als je water gepompt had moest je altijd zorgen dat je wat extra water over had voor de volgende keer, want als de pomp een tijdje niet gebruikt was moest je altijd beginnen met water er bovenin te gooien. Maar het was al een hele vooruitgang ten opzichte van een put. Er was zelfs buiten geen put meer waar je met een emmer water uit kon ophijzen, die hadden ze korte tijd ervoor samen met het aansluiten van

de pomp dicht gemaakt en afgedekt. Ook de betonnen ringen en stelling van de put had ze laten verwijderen, zo had ze weer een stuk meer ruimte in de tuin.

Een aantal jaren later werd het pas echt modern en kwam er een echte kraan in huis met echt stromend water. Die kraan was echter wel bij de voordeur aan de binnenkant tegen de muur gemaakt. Daaronder stond altijd een emmer om het lekwater op te vangen. Als je nu water in de bak in de keuken moest hebben, moest je eerst naar de voordeur en dan droeg je de volle emmer met water naar de keuken. Maar je hoefde nu niet meer te pompen. Als je jezelf eens goed wilde wassen ging je naar voren voor een emmer water. Zette deze op het fornuis en na een tijdje kon je boven de wasbak jezelf dan met warm water wassen.

Water voor de wc was niet nodig want in de tuin stond een klein vierkant houten huisje. Daar binnen lag een plank met een rondje eruit gezaagd boven een diep gat en daarop moest je je behoefte doen. Met een stuk krant kon je achterste afvegen. In de winter was deze poepdoos koud en nooit lang bezet en in het voorjaar werd dat diepe gat leeg geschept en over de tuin gegooid. De planten groeiden er goed van.

In de woonkamer was naast de voordeur een raam dat je omhoog kon schuiven om open te doen, daarna moest je er een stokje onder steken zodat hij omhoog bleef. Doch in de winter kon hij vaak niet open want dan zat hij meestal vastgevroren. Je kon er ook vaak niet doorheen naar buiten kijken want dan zaten er ijsbloemen op gevoren. Soms was het raam zelfs aan allebei de kanten met een laag ijs bedekt.

Tussen de voorkamer en de keuken was een deur die toegang gaf naar boven. Via een gammele trap kwam je op de eerste etage (een soort vliering), daar lagen op de grond naast de bedden enkele kokosmatten op de planken vloer. Die kokosmatten waren gemaakt van de haren van kokosnoten en deden pijn aan je knieën tijdens het avondgebedje. Maar het was beter dan niets, want de planken waren altijd nog kouder, vooral in de winter.

In de winter was het daar op de vliering toch altijd erg koud. Je keek er zo tegen de onderkant van de dakpannen aan en als het buiten sneeuwde, blies de wind de sneeuw van alle kanten onder de pannen door naar binnen en kwam boven op de bedden terecht. Maar in de zomer daarentegen was het lekker warm en soms veel te warm!

Wat mij altijd duidelijk is bijgebleven is de voorkant van het huis en de achtertuin. Vooral in de zomer, dan zaten s'avonds veel mensen buiten voor hun huis met hun stoel tegen de muur aangeleund te praten. Iedereen met elkaar en de mannen vaak onder het genot van een sigaar.

Toe ze tachtig was, helemaal op en versleten, stond een bejaardenhuis niet op haar verlanglijstje, want zij had geen zin om bij al die oude mensen te gaan wonen. Maar alleen wonen ging ook niet meer en is ze dan ook maar kort in het bejaardenhuis geweest. Wel heeft zij daar nog een wollen onderbroek gebreid voor haar kleindochter Brenda en die broek hebben we dan ook nog heel lang na oma's dood bewaard als aandenken. Het was heel licht groen van kleur maar de wol prikte en het breipatroon kwam bij Brenda in haar billen te staan. Ze heeft hem dan ook niet vaak gedragen.

De ouders van mijn vaderskant dat is een heel ander verhaal! Opa Koop heb ik nooit bewust gekend. Hij was veldwachter van Strijp. Strijp, Tongelre, Woensel, Stratum en Gestel zijn zijn begin vorige eeuw (1920) allemaal bij Eindhoven onder gebracht. Volgens de verhalen was hij een rechtvaardige man die alleen al door zijn grote postuur ontzag afdwong als hij ergens binnen kwam. Ik schijn volgens zeggen veel overeenkomsten te hebben met hem, ook zou ik bij hem op schoot hebben gezeten. Ik weet niet of het wel of niet waar is, ik weet er in ieder geval niets van. Het heeft mij beslist niet dichterbij oma gebracht in mijn jeugd, in tegendeel zelfs zoals ik later wel zou merken.

Hopelijk heb ik ook enkele van zijn goede eigenschappen meegekregen. Na de dood van opa's eerste vrouw bleef hij als veldwachter van het dorp Strijp met vijf kinderen achter. Met tussenkomst van de pastoor is hij korte tijd later weer getrouwd, en wel met de dienstmeid van die pastoor!

Oma klonk hoger op de maatschappelijke ladder dan opoe, vandaar dat zij oma genoemd wenste te worden. Oma had geen achtertuin maar een 'hof', geen portiek of gang, maar een 'vestibule' en voor haar huis lag geen stoep maar een 'trottoir', enzovoort. Ik herinner me oma als een klein iel vrouwtje, die 's morgens aan tafel met een voetenbankje onder haar voeten bezig is een sneetje brood te verdelen in acht stukjes met daarop een beetje gerookte ham, wat ze daarna nuttigde samen met een kopje thee. Het zou echter een grote vergissing zijn haar te beoordelen naar de lichamelijke omvang of de hoeveelheid van haar ontbijt! Als ik ooit iemand heb gezien met haar op de tanden dan was zij het wel. Zij was voor de duivel niet bang ook was er geen deur die niet voor haar openging. Op het gemeentehuis zaten ze allemaal te bibberen als zij iets kwam regelen. Zij was iemand die een dood paard de sporen zou geven en ze kwam dan ook nooit met lege handen thuis als ze ergens op af ging.

Ook zij heeft vijf kinderen van mijn opa gekregen net als opa's eerste vrouw. De oudste zoon van zijn tweede vrouw was Jos Koop. Daarna kwam Piet Koop die getrouwd is met Mien van Hout. Riet Koop was getrouwd met Harry Jennen en Tonny Koop was getrouwd met Ton Balvers. Jacobus Koop getrouwd met Leentje Davits. En de jongste Wim Koop was getrouwd met Annie Rombouts.

Koos was mijn vader: Jacobus Martinus Margerianus was geboren op 15 Juli 1908 te Mill en getrouwd met Hendrina Davits op 6 juli 1935 in

Valkenswaard. Zij was geboren in Budel op 16 November 1915. Vader werkte bij Philips in Eindhoven en is aldaar in 1944 overleden. Wim is heel lang vrijgezel gebleven en was een wel geziene gast in de cafe's in de buurt en is op latere leeftijd getrouwd met een Duitse, Annie die later door een ongeval om het leven is gekomen. Van de eerdere kinderen van opa heb ik weinig mee gekregen Er was ook een groot leeftijd verschil.

Maar voor oma, de vroegere pastoorsmeid, bleef de kerk nummer één en ook zat zij in een aantal kerkbesturen, o.a. het Maria gilde en het gilde van Onze Lieve Vrouw van Fátima enz.

Er ging dan ook geen vrijdag of zondag voorbij zonder kerkgang. En in de meimaand was zij dagelijks in de kerk te vinden want in de meimaand, Mariamaand, kreeg men een extra aflaat. Ik geloof dat aflaat zoiets is als zegeltjes plakken of als Airmiles sparen en als je boekje vol is kom je zeker in de Hemel! En als ooit iemand genoeg aflaten heeft verdiend, is het zeker mijn oma.

Dus door elke vrijdag naar de kerk te gaan kreeg je een extra aflaat. Door in de meimaand elke dag naar de kerk te gaan en s'avonds naar het lof met rozenhoedje, kreeg je weer een extra aflaat. En als je dat zeven jaar lang vol hield had je zoveel aflaten verdiend dat je gegarandeerd in de hemel kwam. Dus daar zal ze nu beslist wel zijn!

Ook werden wij een beetje mee gesleurd in haar godsdienstijver. We kregen als kinderen een schapulier om gehangen en dat was om je te beschermen tegen alle gevaren en slechte dingen! Een schapulier was gemaakt door de nonnen, van overgebleven stukjes gewijde kazuifel stof, het waren lapjes van drie bij vier centimeter met een koortje erdoor heen. Je droeg zo'n schapulier op je borst en op je rug, net als een priester in de kerk een kazuifel draagt. Ik heb geen idee hoeveel jaren ik het om heb gehad, maar het zal wel goed vet zijn geweest na een poosje.

“Maar ik ben het levende bewijs dat het gewerkt heeft!”

Hoe mijn vader mijn moeder ooit heeft ontmoet weet ik niet, wel heb ik haar eerste cadeau nog steeds. Een klein vaasje, wat zij van hem heeft gekregen tijdens hun huwelijksreis naar Parijs in 1935. Ook weet ik dat mijn moeder in het gezin Koop niet met open armen is ontvangen. Mijn moeder kwam van een boerderij en zij bleef maar een boerin in de ogen van de familie Koop en met haar slechts een paar jaar lagere school opleiding liep ze qua kennis ook niet in de pas bij het gezin. Het ging zelfs zover dat ze haar naam moest veranderen van Hendrina naar Leentje want dat klonk niet zo boers! Gelukkig was zij niet op haar mondje gevallen en was ze zo slim als een vos en dat was haar grote voordeel, dat hield haar staande in het gezin Koop. Het was derhalve erg jammer van haar gebrek aan scholing, want zij had een geweldig stel hersenen.

Mijn vader werkte bij Philips N.V. in Eindhoven in de gereedschapsmakerij en hij dacht dat hij daar genoeg verdiende om een gezin van te kunnen onderhouden. Omdat zijn verloofde ver weg in Valkenswaard woonde en werkte, besloten zij in 1935 te trouwen. Dat moeder toen pas 18 jaar oud was bleek geen probleem.

Zij kregen een huurhuis van Philips in de Klimoplaan en het duurde niet lang voordat mijn broer Wim werd geboren. Hoewel ik hem snel opvolgde, te snel, want ik zat niet direct in de planning, was ik dus niet echt welkom. Hetgeen ik later regelmatig en tot vervelens toe heb moeten horen.

Ook dat ik rood haar had was niet iets om echt trots op te zijn volgens oma. Want, werd mij verteld: “Rode haren en eikenhout waren zelden op goeie grond gebouwd”. Dus was er met mijn geboorte beslist geen feest gevierd!

Inmiddels hadden mijn ouders een klein beetje spaargeld en dat was genoeg voor een aanbetaling voor een nieuw huis. Dus werd in de Bergen op Zoomstraat in Eindhoven een aanbetaling gedaan aan een

nieuw huisje met een koopsom van bijna 4000 gulden. Een enorm bedrag voor die tijd.

Nadat zij goed en wel in dat nieuwe huis woonden, werd de toestand in Europa er niet beter op en zeker in Duitsland ging het de verkeerde kant op. Voordat we het wisten, of misschien wilden men het niet zien, zaten de Duitsers ook in Nederland en waren we midden in de Tweede Wereld-Oorlog beland. Met het gevolg dat veel bedrijven kwamen stil te liggen. Ook bij Philips ging het slecht, met als gevolg dat ook mijn vader op wachtgeld kwam te staan. Maar daarvan konden zij hun nieuwe huisje niet langer betalen.

Even dachten ze een oplossing gevonden te hebben: met de medewerking van Philips konden ze hun koophuis inruilen voor een huurhuis slechts een paar straten verder. Opa was even daarvoor overleden en nu woonde oma samen met Ome Wim alleen in een groot herenhuis wat op korte afstand stond van ons huis en omdat het financieel nog steeds moeilijker werd, is het huurhuis teruggegeven aan Philips en zijn wij bij oma ingetrokken. Dat was eigenlijk niet zo'n probleem want er was ruimte genoeg en alleen Ome Wim, de jongste broer van mijn vader, woonde nog thuis. Mijn moeder kon hem wel aan, maar met oma door één deur was een heel ander verhaal.

Het huis had een voorkamer en achterkamer gescheiden door schuifdeuren. Oma nam de voorkamer en er werden dikke gordijnen aan beide zijde van de schuifdeuren gehangen. Wij kregen de achterkamer met tuindeuren die naar buiten open gingen. Verder was er een vestibule, portiek, gang, keuken, bijkeuken met daarachter een flinke schuur. Boven vier slaapkamers en daar boven een hele grote zolder. Waar in de zomer appelschijfjes werden gedroogd die aan een soort waslijn hingen.

In de tuin (hof) hingen druiven en er stond een perzikenboom en een hele grote kersenboom. Ook had mijn vader er een volière met veel

kanaries. De tuin was omringd met een hoge groene heg met achterin een poort. Achter die poort waren stukjes grond van verschillende mensen die daar voornamelijk aardappelen en groenten verbouwden. Achter die tuintjes kwam een groot hekwerk met daar achter de tuin van de pastoor van de St Trudo kerk.

De keuken had een kleine aanrecht van graniet met in het midden een kraan en èèn gasstel, erg klein voor twee mensen die zelf hun eigen potje wilde koken.

Hoewel wij te klein waren om van die verhuizing iets te merken, heb ik zelf de indruk dat wij er in woonruimte niet op achteruit waren gegaan, maar de vrijheid waren wij en onze ouders dan ook helemaal en volledig kwijt. Als kind merk je daar zeker in het begin gelukkig weinig van. leuk spelletje wat ik me herinner: in de schuifdeuren zaten glas en lood raampjes, waarvan het onderste in de hoek was gebroken met een gat erin waar ik net mijn handje doorheen kon steken. Bij oma in de kamer naast de kachel stond net als bij ons een bak met aanmaakhoutjes en vaak lukte het mij of mijn broer Wim om met ons handje door het gat deze houtjes een voor een over te hevelen naar onze bak. Tot op zekere dag oma erachter kwam en was er weer flink heibel.

Ik heb ook de indruk dat mijn oudere broer met een mogelijk makkelijker karakter, daar allemaal veel minder last van heeft gehad dan ik, hij was ook het lievelingetje van oma. Oma drukte een zware stempel op ons gezinnetje. Daarenboven nam de oorlog steeds in hevigheid toe en dat maakte de mensen steeds meer prikkelbaar. Plus dat de meeste artikelen op de bon waren en er steeds minder te krijgen was maakte het leven allesbehalve leuk.

Oma, die eigenlijk voor de duivel niet bang was en genoeg aflaten had vergaard om op de eerste rij in de hemel te mogen zitten, was heel erg bang voor de dood of om dood te gaan. En nu de oorlog escaleerde en dichterbij kwam en wij er zelf ook steeds meer mee werden geconfronteerd moest er snel een schuilkelder achter in de tuin worden

gegraven om ons te beschermen tegen eventuele vliegtuig bommen. Toen die klaar was kon oma niet wachten om hem in gebruik te nemen en was zij er altijd als eerste in en ging altijd in haar eigen hoekje waar niemand anders mocht zitten. Mijn oudste broer mocht altijd naast haar zitten.

We woonden net in de aanvliegroete van het vliegveld ‘Welschap’ dat maar op een korte afstand van ons huis lag en elke keer als er een vliegtuig over kwam rende oma met ons naar die schuilkelder om dekking te zoeken. Ook werd er wel eens zilverpapier afgeworpen, in plaats van bommen, dat zal wel iets met de radar te maken hebben gehad. En zo hebben wij daar heel wat tijd in dat gat in grond doorgebracht, maar oma was er altijd als eerste in en als laatste eruit. Hoewel wij gelukkig de schuilkelder nooit echt nodig hebben gehad, waren er verschillende huizen in de omgeving en een groot gedeelte van de binnenstad waaronder de Demer die wel door de bommen waren getroffen. De huizen branden vervolgens helemaal af en de stank van nat puin, veroorzaakt door het bluswater, zal mij altijd bij blijven.

Zo had ook de oorlog zijn ups en downs, maar vaak waren het veel downs met weinig of niets te eten. Soms hadden we eierpoeder dat werd gebraden of op een andere manier klaargemaakt maar het smaakte altijd naar niets. Ook de imitatie jam of het ‘bijna brood’, het was allemaal surrogaat en was het feest als er kuch was. Ik heb een aantal keren met een pannetje in de ene hand en bonnen in de andere hand in een lange rij voor de winkel staan te wachten voor het verkrijgen van een beetje rats en kuch met bonen zodat we weer wat konden eten. (De kuch was een soort brei van meel, brood, aardappels en wat vet en bonen erdoor. Het kwam aan in grote tonnen en er werd met een schuimspaan een schep in jou pannetje gedaan en dan moest je de bonnen inleveren.) Vaak was er niets in de winkel te krijgen. We hadden wel bonnen want alles was op de bon, maar als er niets te koop was had je ook niets aan die bonnen of geld.

Ik weet dat er een tijd is geweest dat mijn moeder een bontjas ruilden voor één ei en nadat het gekookt was kregen mijn broer Wim en ik ieder een halve. Ik weet nog dat er voorkeur was voor de onder of bovenkant van het ei. Probeer je dat nu, in deze tijd van overvloed maar eens voor te stellen. Ook heeft mijn vader het ooit gepresteerd om twee ijsjes voor ons mee te brengen, ik zie het voor me als de dag van gisteren. We moesten vlug uit de schuilkelder komen en onder in het aanrecht kastje kijken. Daar lagen inderdaad op twee bordjes twee ijsjes te smelten; het moet een enorm feest zijn geweest voor ons kinderen. Het heeft dan ook een enorme indruk bij mij achter gelaten. Ook heeft hij het gepresteerd om met 2 kinderfietsjes thuis te komen, een blauwe en een rode en hoewel ik helemaal niet gesteld was op fietsen, werd mij snel duidelijk gemaakt dat ik het toch beter maar vlug kon proberen om een pak voor mijn broek te voorkomen. Het is voor mij nog steeds een raadsel hoe hij die fietsjes heeft kunnen bemachtigen. Zeker in een tijd dat de Duitsers overal de fietsen bij de mensen kwamen ophalen en in beslag namen. Om te voorkomen dat ze ook zijn fiets mee namen, heeft hij die uit elkaar gehaald en tussen onze schuur en die van de burens verstopt.

Ook waren wij als kinderen er getuige van dat door de Duitsers de kerkklokken uit de toren van de St Trudokerk in Strijp werden getakeld en er een aantal op het kerkplein stonden te wachten, om naar Duitsland vervoerd te worden. Daar werden ze omgesmolten tot kogels en bommen. En wij zongen dan als kinderen: “Wie met klokken schiet wint de oorlog niet“.

Na de oorlog heeft Nederland een groot aantal van die gestolen klokken uit Duitsland terug gekregen, gelukkig waren ze nog niet allemaal omgesmolten!

De kleuterschool ging ook tijdens de oorlog regelmatig door en op een zekere dag komen mijn vriendje Kees Gielen en ik uit school en kwam er een paard en wagen beladen met hooi langs. Zoals jongens dat toen deden, was achter de wagen gaan hangen en je een stukje laten voortslepen heel gewoon. Toen wij bij het huis van mijn vriendje voorbij kwamen rende hij pardoes zonder te kijken de straat over. Op datzelfde moment kwam vanuit de tegenover gestelde richting een auto aan die hem overreed. Het was een van de weinige auto's in die tijd en de Duitse officier die de auto bestuurde had ons natuurlijk niet achter die paard en wagen verwacht. Hoewel hij eigenlijk geen schuld had aan dit ongeluk, had het hem toch flink aangegrepen en is hij daarna vele malen op bezoek geweest en bracht hij altijd mooie cadeaus mee om de pijn te verzachten.

Een van de cadeaus was een prachtige kazerne uit de eerste wereld oorlog met paarden en ruiters in de mooiste uniformen en uitrusting met alle toebehoren zoals kanonnen getrokken door paarden en vrachtwagens ook tanks en soldaten met en zonder geweren, mogelijk wel honderd stuks.

De bezoeken van die officier stopte pardoes toen de Engelsen ons bevrijdden. Dat vonden wij best jammer en ik geloof dat wij het ook niet begrepen dat we nooit meer iets van hem hebben vernomen.

Een van de moeilijke periodes van de oorlog was natuurlijk het overlijden van mijn vader op 7 oktober 1944. Mijn jongste broer was net 2 jaar en 5 dagen eerder geboren toen mijn vader 's nachts een hartaanval kreeg en stierf. Wel is mijn oom Wim midden in de nacht nog naar onze huisarts dokter Janssen geweest, maar die vond het niet nodig om te komen. Hij zou 's morgens langskomen maar toen was het te laat en was vader reeds gestorven. Daar zat mijn moeder, ineens als weduwe met drie kleine kinderen van acht en zes en een van 2jaar oud. Vader werd beneden in woonkamer opgebaard en lag daar midden in de kamer in een mooie kist en zo kon iedereen hem zien.

Drie dagen later kwam er een zwarte lijkwagen van Gielen koetsier van op de hoek van de straat, om hem naar het kerkhof te brengen. Voor de wagen stonden mooie zwarte paarden, met zwarte pluimen boven op hun hoofd. Ook hadden ze oogkleppen voor hun ogen en een prachtig zwarte kled op hun rug liggen.

De lijkwagen had een mooie pluim boven op het dak en op elke hoek was een lantaarn met brandende witte kaarsen erin aangebracht. De kist met vader werd door vier mannen in zwarte pakken achter in de lijkwagen gelegd en toegedekt met een zwart kled. Zo vertrok de stoet met de vier mannen lopende aan de zijkant van de wagen. Mijn broer en ik liepen voor de paarden uit en wij droegen samen een krans van bloemen. Voor ons liep een man in zwart rokkostuum met hoge hoed en hij zag er heel erg voornaam uit.

De kerk was maar twee straten verder, dus heel dichtbij en hoefden de mensen die achter de lijkwagen liepen ook niet ver te lopen. De heilige mis was met drie heren en vier misdienaars, daar had oma natuurlijk wel voor gezorgd. Er werd erg mooi gezongen maar het duurde best lang vond ik, voordat we eindelijk naar het kerkhof gingen.

Op het kerkhof was een diep gat gegraven en toen al de mensen eromheen stonden werd er een gebedje voorgelezen door de pastoor. Daarna zongen alle mensen een lied en na de zegening werd de kist met vader in dat gat neergelaten en mochten wij er wat zand opgooien. Toen was alles voorbij en liepen wij weer naar huis.

Het pensioentje dat mijn moeder kreeg was klein en aan de familie had zij niet veel, dus heeft ze even overwogen om ons een tijdje in een soort kostschool te doen, zodat zij een verpleegstersopleiding zou kunnen gaan volgen. Er was namelijk een groot tekort aan verpleegsters. Mede door mijn gedachte dat ze ons gekocht had en onze vader ons ook al had verlaten, heb ik er bij haar op aangedrongen

dat niet te doen. Toch was het achteraf gezien het beste wat ze voor ons had kunnen doen en was het jammer dat ze naar mij heeft geluisterd. Ook ome Toon, de broer van mijn moeder, had voorgesteld om mij bij hem te laten komen wonen. Hij had alleen maar dochters. doch ook daar ging zij niet op in. Hoewel, mogelijk toch niet zo'n slechte keuze! Maar zij dacht natuurlijk aan haar eigen jeugd.

Op de een of andere manier lag ik niet zo goed bij oma. Of het nu kwam omdat ik op opa leek of iets anders ik weet het niet, maar ik heb nooit bij oma in de gratie gelegen, ook later niet.

Als we 's morgens van huis naar school gingen, kreeg mijn oudste broer vaak een snoepje of iets dergelijks en ik die ongeveer tegelijkertijd de deur uit ging werd overgeslagen. Doch als mijn moeder dat zag of hoorde was er flink heibel in de tent en kreeg ik iets van haar. Als zij niets had werd het van mijn broer afgepakt of ging ze op hoge poten naar oma om er ook voor mij iets te halen. Zo ben ik nooit een lievelingetje van oma geweest of geworden.

Naar de kleuterschool ben ik niet erg lang toegegaan. Op zekere dag had ik leren knopen, dus ik was trots als een pauw dat ik overal knopen in kon leggen. Ik kon ook mijn eigen schoenen vastknopen. Ik was zo enthousiast dat ik op school tijdens het naar het toilet gaan alle schoenen, hoewel de meeste kinderen klompen droegen, op de gang aan elkaar geknoopt had. Het was natuurlijk een grote puinhoop toen de school uitging. Het gevolg was dat ik niet meer terug mocht komen van de nonnen. Hoe kon ik ooit iets leren als ik op vijfjarige leeftijd al van school werd gestuurd?

Intussen was de oorlog in een andere fase beland en wemelde het van de Engelse soldaten bij ons in de straat. Het merendeel van deze soldaten werden ondergebracht bij de mensen in huis. 'Ingekwartierd'. En zo waren er ook bij ons in huis ondergebracht.

Eentje daarvan was Harald. Ik kan mij die naam goed herinneren omdat mijn moeder met hem tot ver na de oorlog heeft gecorrespondeerd, in het Engels notabene. Toch knap van haar met maar een paar jaar lagere school.

Een andere, van wie ik de naam niet weet maar die wel veel indruk op mij heeft gemaakt. Hij had een radiowagen en ik was een van de weinige kinderen die daar binnen mocht komen en ik voelde mij een hele piet met zo'n vriend. Tot op zekere dag ook mij pardoes de toegang werd ontzegd. Daarvan begreep ik helemaal niets; hij was namelijk bij ons ingekwartierd en was kennelijk in de veronderstelling dat ingekwartierd zijn veel meer inhield dan een goed bed met een dak boven je hoofd. Toen hem bleek dat de vrouw des huizes niet vanzelfsprekend inbegrepen was in de overeenkomst, was onze vriendschap ook over en heeft hij zelf naar een andere slaappleats moeten zoeken.

Als ik bij mijn vriendje Keesje Gielen ging spelen moest ik eerst achter door de stal waar ongeveer twaalf paarden naast elkaar stonden. Ik moest achter die beesten langs dicht tegen de muur en niet te dichtbij lopen anders zouden ze kunnen trappen.

En dat deden ze best snel, zeker als ze je niet goed kenden. Ook zag je nooit of je stond er niet bij stil, mogelijk was je daar nog te jong voor, om het verschil tussen een hengst of merrie in die stal te zien. Totdat ik op zekere dag achter in een gangetje een soldaat met zijn grote geslachtsdeel zag spelen. Als ik vanaf dat moment in de paardenstal kwam en bij een hengst het geslachtsdeel er onder zag hangen, dacht ik niet zozeer aan een paard maar zag ik meteen weer die soldaat voor me.

De oorlog was een leerschool waar je niet veel goeds kon leren. De gewone school was vaak gesloten. Of we werden naar huis gestuurd vanwege oorlogshandelingen in de omgeving, of omdat de Engelse soldaten weer de Duitsers achterna zaten.

Op weer een andere plaats zag je dat er een Duitser uit een dakgoot werd geschoten, zo was er regelmatig iets en wij zaten er vaak middenin.

We hadden ook onze eigen gevaarlijke spelletjes, zoals een kogel uit elkaar wringen en daarna het kruit dat erin zat met een lucifer aansteken, vaak geholpen door de grotere jongens. Ook mochten wij de grotere jongens vaak helpen; dan gingen we naar de kom van het kanaal, waar veel olie- en benzinevaten stonden opgeslagen en waar de legertrucks hun olie kwamen verversen.

Ze maakten dan een gat in de grond en lieten daar de afgewerkte olie in lopen. Ook hun benzinetanks werden gevuld door er jerrycans in leeg te gooien.

Het mooiste was om in een lege jerrycan wat benzine te doen en deze bij de rand van het kanaal te zetten. De grote jongens gooiden dan een paar volle jerrycans met benzine half leeg in het kanaal, staken de benzine aan en gooiden dan hun half volle gesloten blik er bovenop. Daarna mochten wij er onze blikken op gooien en de knallen en de vuurzee waren uit de kunst.

Aangezien er toch ‘mee en dan’ gegeten moest worden en we elk dubbeltje vele male moesten omdraaien voordat we het uitgaven, had mijn moeder een gouden ingeving. Ze ging op de fiets tussen de soldaten en tanks door naar haar broer Toon in Achel, België en kwam dan terug met een dikke buik alsof ze acht maanden in verwachting was. Maar die dikke buik was dan helemaal gevuld met shag.

Zo werd zij dan ook onderweg nooit aangehouden en fietste zij regelmatig naar Achel op en neer en reed met haar dikke buik met shag altijd weer tussen de soldaten en tanks door de ruim twintig kilometers terug naar Eindhoven.

Thuis moesten wij kinderen dan de witte doosjes vouwen en er shag in doen die moeder dan afwoog. 50 Gram precies in elk doosje. De verkoop ging blijkbaar goed want in een mum van tijd waren de doosjes op en kwamen er weer nieuwe lading en zo is dat een hele tijd doorgegaan. Het geld wat niet meteen besteed kon worden, er was maar weinig te koop, werd in een koffer op zolder bewaard. Doch Minister Liefing, de toenmalige Minister van Financiën, is dat blijkbaar ter ore gekomen, want meteen na de oorlog werd al het geld ongeldig verklaard en moest men alles inleveren. Ieder kreeg dan tien gulden, totdat men kon verklaren hoe men aan het geld gekomen was. Ik weet dat mijn moeder allerlei pogingen heeft ondernomen om verschillende mensen geld voor haar te laten inleveren maar daar kwam niet veel van terecht. Dus met dat ‘Tientje van Liefing’ heeft hij ons flink de das omgedaan en bleven wij achter met een koffer vol onbruikbaar geld. Het moet voor mijn moeder een enorme teleurstelling zijn geweest, na al dat geploeter en gevaar onderweg naar België en terug. En dat allemaal voor niets oftewel een koffer vol waardeloos verklaard geld.

De oorlog was bij ons ongeveer afgelopen en de mensen probeerden hun gewone leven weer vol goede moed op te pakken. De inmiddels met water volgelopen schuilkelder werd weer dichtgegooid en ook in winkels was af en toe weer iets te koop.

Ik zat inmiddels een straat verder op de lagere school, maar om de een of andere reden paste ik niet op die katholieke school, dus werd ik er na een tijdje af gehaald. Ik ging naar een goedkopere openbare school midden in de stad: ‘De Krabbedans’.